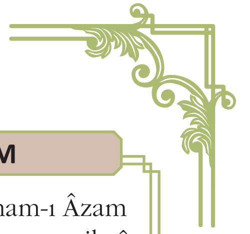

ARAŞTIRALIM

Hanefî kurucusu İmam-ı Âzam Ebu Hanife'nin hayatını ve ilmî çalışmalarını araştırınız.

BİLGİ KUTUSU

İmam-ı Âzam'ın onlarca talebesi olmuştur. Onun görüşleri ve ilmi mirası bu talebeleri aracığıyla korunmuş ve yaygınlık kazanmıştır. Talebeleri arasında "imameyn" (iki imam) olarak bilinen İmam Muhammed ve İmam Ebu Yusuf ile İmam Züfer en meşhurlarındandır.

2.2.1. Hanefî Mezhebi

Hanefî mezhebinin kurucusu **İmam-ı Âzam Ebu Hanife**'nin (80/699 – 150/767) adı **Nu'man b. Sâbit**'tir. Aslen Afganistanlıdır. Babası Sabit Kûfe'ye göç etmiş, Numan Kûfe'de doğmuştur. Ebu Hanife küçük yaşta hafız oldu. İlim hayatına Kelam ile başladı daha sonra fıkha yöneldi. Bir yandan ticaret ile uğraşan Ebu Hanife kısa zamanda Fıkıh ilminde zamanının en parlak sima-

YORUMLAYALIM

İmam Ebû Hanife'nin ictihâdından bir örnek:

Ebû Hanife'ye, İmam Evzâi soruyor:

-Namazda rükûa giderken ve doğrulurken niçin ellerinizi kaldırmıyorsunuz?

-Çünkü Rasûlullah'den (s.a.v.) bunu yaptığına dâir sahih bir rivâyet gelmemiştir.

-Haber nasıl sahih olmaz? Bana Zühri, Sâlim'den, o babasından, "Rasûlullah'ın (s.a.v.) namaza başlarken, rükûya varırken ve doğrulurken ellerini kaldırdığını" haber verdi.

-Bana da Hammâd, İbrâhim'den, o Alkame ve el-Esved'den, bunlar da Abdullah b. Mes'ud'dan, "Rasûlullah'ın yalnız namaza başlarken ellerini kaldırdığını, bir daha da kaldırmadığını" haber verdi.

-Ben sana Zührî, Sâlim, babası yoluyla Hz. Peygamber'den haber veriyorum, sen ise bana, Hammâd ve İbrâhim haber verdi diyorsun?

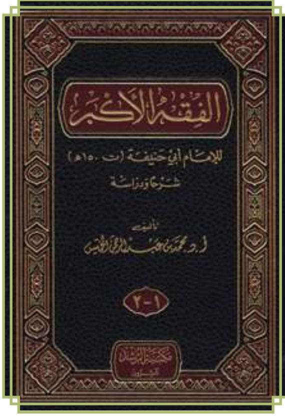
-Hammâd b. Ebî Süleyman, Zührî'den, İbrâhim de Sâlim'den daha fakîhtir. İbn Ömer'in sahâbî olusu ayrı bir fazîlettir, ancak fıkıhta Alkame ondan geri değildir. el-Esved'in birçok meziyetleri vardır. Abdullah'a gelince; o Abdullah'tır!

Bu cevap üzerine Evzâî, susmayı tercih etmiştir.

(Karaman, İslam Hukuk Tarihi, 138-139)

İmam Ebû Hanife, kendisiyle tartışan bir başka müçtehidi hangi yöntemle susturmuş olabilir. Siz de bir yorum getiriniz.

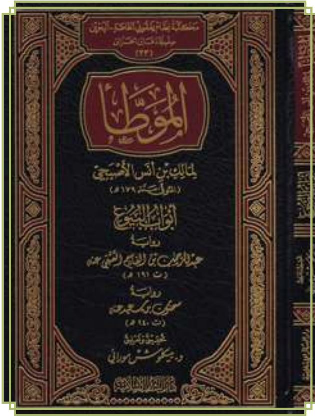
İmam-ı Âzam'ın el-Fıkhu'l-Ekber adlı eseri

larından olmuştur. Kabiliyet yanında gayreti de bunda etkilidir. Kendisi şöyle demiştir: "Hz. Ömer'in fıkhını, Hz. Ali'nin fıkhını, Abdullah b. Mes'ud'un ve Abdullah İbn Abbâs'ın fıkhını onların ashâbından aldım"[16].

En etkili üstadı Hammad b. Ebi Süleyman'dır. İbadet, ilim, ticaret ve ziyaret hayatı haftalık program dahilinde düzenli bir şekilde devam ediyordu. Emeviler'in son ve Abbasilerin ilk döneminde yaşamıştır. Nihayet 70 yaşında iken Bağdad'da vefat etmiştir. Türbesinin yeri Dicle kenarında kendi adıyla anılan Cami'nin içindedir. Mahallesi onun adı ile anılmakta olup ismi A'zamiyye'dir.

İmam-ı Âzam'ın fıkıh ilmi birikimi talebeleri tarafından kaleme alınmıştır. Bizzat kendisinden bize birkaç tane risalesi gelmiştir. **el-Fıkhu'l-Ekber**'i bunların en meşhurudur.[17] Bu eserin ana konusu inanç esaslarıdır.

Ebu Hanife hüküm çıkarmada kitap, sünnet, sahabe icmaı veya sahabe kavli sıralamasına uyar, tabiîn fetvası ile kendini bağlı saymadığını ifade eder. Bu delillerden sonra kıyas istihsan ve örf gibi delillerle ictihad eder.[18]

İmam Malik'in Muvatta adlı eseri

Hanefî mezhebi günümüzde Orta Asya, Balkanlar, Türki Cumhuriyetler, Türkiye'nin çoğunluğunda, önemli ölçüde Kafkasya ve Hint alt kıtasında, kısmen de Ortadoğu ve Mısır'da yayılmıştır.

Her dönemde varlığını devam ettirmiş olan Hanefî mezhebi, fıkhi sorunlara çözüm üretmede en aktif mezhep olmuştur. İmam-ı Âzam ve talebeleri fıkhi meselleri tartışarak gelecekte olma ihtimali olan olaylar üzerinden de fıkhi hükümler çıkarmışlardır.

Hanefî mezhebinde kaynak eserler üç bölümde ele alınır: Zahiru'r-Rivaye, Nadiru'r-Rivaye ve Vakıât, Fetava veya Nevazil.[19]

16 M. Ebû Zehra, Ebû Hanife, 44
17 Zehebî, Menâkıb, 20-21; M. Ebû-Zehra, Târihü'l-fıkh, II, 161; A. Emin, Duha'l İslam, II, 185; el-Mekkî, Menâkıb, I, 74-78.
18 Ali Bardakoğlu, "Hanefî Mezhebi", TDV İslam Ansiklopedisi, C 16, s. 13.
19 Bk. Ali Bardakoğlu, "Hanefî Mezhebi", TDV İslam Ansiklopedisi, C 16, s. 10, 12, 21-22.